

Новине у јуриспруденцији Врховног суда Републике Српске

Припремила: Тања Милетић, Врховни суд Републике Српске

Увод

За овај број часописа из разноврсне праксе Врховног суда Републике Српске издвојено је шест одлука. У тим одлукама су изражени ставови о одређеним правним питањима који су од значаја за јединствену примјену закона у Републици Српској. Ради се о одлукама донесеним у сљедећим предметима: 80 0 К 094472 18 Квлз, 85 0 К 066478 18 Квлз, 80 0 П 057160 19 Рев, 16 0 В 000345 19 Гж, 11 0 У 018817 17 Увп и 12 0 У 006201 17 Увп.

Предмет 80 0 К 094472 18 Квлз – Казна затвора до шест мјесеци, члан 46 став 3 Кривичног законика Републике Српске

Чињенице и наводи из захтјева за заштиту законитости

Правоснажном пресудом другостепеног суда потврђена је пресуда првостепеног суда којом је оглашен кривим оптужени због кривичног дјела Омогућавање уживања опојних дрога из члана 208 став 1 Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17; у даљем тексту: КЗ РС-а) и осуђен на новчану казну у износу од 800,00 КМ коју је дужан платити у року од осам мјесеци по правоснажности пресуде.

Против правоснажне пресуде другостепеног суда окружни јавни тужилац поднио је захтјев за заштиту законитости због повреде кривичног закона, истичући да је изрицањем новчане казне, у ситуацији када се до казне затвора испод шест мјесеци дошло ублажавањем законом прописане казне у корист оптуженог, повријеђен кривични закон, односно да се у том случају одредба члана 46 став 3 КЗ-а РС-а не може примијенити.

Одлука

По оцјени Врховног суда Републике Српске у конкретном случају није повријеђен кривични закон на штету осуђеног. Када је умјесто ублажене казне затвора од три мјесеца изрекао новчану казну суд није прекорачио своја овлашћења која по закону има тако да није повриједио кривични закон у одредби члана 312 тачка д) КЗ-а РС-а, као што се предметним захтјевом указује.

Наиме, у захтјеву за заштиту законитости се, преко критике примјене одредбе о ублажавању казне и изрицању новчане казне у конкретном случају, доводи у питање могућност изрицања новчане казне за она дјела за која се по закону ни ублажавањем не може изрећи новчана казна, а суд је казну ублажио испод шест мјесеци затвора. Према налажењу овог суда, одговор на наведено питање треба потражити у језичком, систематском и циљном тумачењу одребе члана 46 ставке 3 и 4 КЗ-а РС-а. Одредба става 3 прописује да казну затвора до шест мјесеци суд може изрећи само ако посебне околности дјела и учиниоца указују да се новчаном казном не може постићи сврха кажњавања или да се новчана казна неће моћи извршити. Законодавац не прави разлику да ли се до те казне затвора дошло ублажавањем законом прописане казне или је она у границама законом прописане казне

за одређено кривично дјело. Сама одредба је императивног карактера, а од ње се може одступити и изрећи казна затвора до шест мјесеци само ако је испуњен негативни услов садржан у постојању посебних – дакле, не обичних – околности дјела и учиниоца које указују да се новчаном казном не може постићи сврха кажњавања или да се новчана казна неће моћи наплатити. Одредбом става 4 законодавац је искључио примјену одредбе става 3 овог члана на казну затвора као замјену за неплаћену новчану казну (суплеторни затвор) или за опозвану условну осуду. То су једина два изузетка на која се не примјењује став 3 без обзира што не постоји негативни услов који је у њему прописан. Законодавац се у тексту закона више не бави овим питањем нити прописује било који други изузетак. Овдје треба имати у виду да је циљ законодавца био да се због својих негативних посљедица избјегне изрицање краткотрајних казни затвора осим у оним случајевима када то околности кривичног дјела и учиниоца због казнене политике захтијевају. Суд је дужан изрећи новчану казну ако је до казне затвора до шест мјесеци дошао и ублажавањем прописане казне затвора ако нема посебних околности дјела и учиниоца које указују да се њом неће моћи остварити сврха кажњавања и спровести њена наплата.

Предмет 85 0 К 066478 18 Квз – Повреда права на одбрану у контексту образложења другостепене пресуде, члан 311 став 1 тачка г) Закона о кривичном поступку Републике Српске

Чињенице и наводи из захтјева за заштиту законитости

Правоснажном пресудом другостепеног суда потврђена је пресуда првостепеног суда којом је оглашен кривим оптужени да је починио кривично дјело полно узнемиравање из члана 170 став 1 Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17), за које дјело му је изречена казна затвора у трајању од девет (9) мјесеци.

Против те пресуде захтјев за заштиту законитости је благовремено поднио бранилац осуђеног, због повреде кривичног закона и због повреде одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тачка г) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12, 91/17 и 66/18; у даљем тексту: ЗКП РС-а). Апострофирајући да је повреда права на одбрану учињена у жалбеном поступку и да се манифестује у облику недостатка образложења другостепене пресуде за истакнуте жалбене приговоре, подносилац захтјева тврди да се разлози побијане пресуде у погледу жалбених приговора одбране на првостепену пресуду своде на формално образложење које је без икакве унутрашње вриједности.

Одлука

По оцјени овог Суда, на наведеним приговорима захтјева за заштиту законитости не може се темељити тврдња о повреди права на одбрану као битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 311 став 1 тачка г) ЗКП-а РС-а. Наиме, право на образложење пресуде има суштински значај за остваривање права на жалбу и ово право без сумње улази у спектар права која одражавају правичност поступка и обезбјеђују равноправност странака у поступку. Међутим, према пракси Европског суда за људска права (у даљем тексту: Европски суд) и Уставног суда Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд), обавеза судова да образложе своје пресуде не може бити схваћена као обавеза да се у пресуди изнесу сви детаљи и дају одговори на све аргументе, а мјера у којој та обавеза постоји зависи од природе одлуке (Европски суд, Руиз Торија против Шпаније, пресуда од 9. децембра 1994. године; Уставни суд, У 62/01 од 5. априла 2002. године, АП 352/04 од 23. марта 2005. године и АП 2137/14 од 15. априла 2015. године). Када су у питању одлуке вишег суда, према пракси Европског

суда и Уставног суда, довољно је да образложење одлуке садржи слагање с утврђењем нижестепеног суда, тако што ће виши суд у образложење своје одлуке инкорпорирати или упутити на разлоге из образложења нижестепеног суда, или на други начин указати да се слаже с њима (Европски суд, Гарциа Руиз против Шпаније, 1999-I; Уставни суд, АП 2137/14 од 15. априла 2015. године). Када се ради о одлуци вишег суда, суштински захтјев је да виши суд укаже на то да је размотрио питања истакнута у жалби која су била од суштинског значаја, да је у случају неслагања с одлуком нижестепеног суда исто засновао на њеној процјени и да жалбу није одбио прије него што ју је претходно размотрио (Европски суд, Хеле против Финске, 1997-VIII; Уставни суд, АП 2137/14 од 15. априла 2015. године).

У конкретном случају, сви жалбени приговори браниоца осуђеног, укључујући и оне приговоре које предметни захтјев апострофира, претходно су интерпретирани у образложењу побијане другостепене пресуде а потом оцијењени, па прихвативши као правилну чињеничну основу пресуде и као ваљане дате разлоге за утврђене чињенице другостепени суд их је инкорпорирао у образложење своје пресуде. Па како то представља прихватљив методолошки приступ образлагања одлука другостепених судова у смислу правних стандарда изражених у цитираним одлукама Европског суда и Уставног суда, те како из таквог образложења несумњиво произлази да је другостепени суд прије доношења одлуке о жалби размотрио све релевантне приговоре жалбе, онда нема мјеста тврдњи из захтјева за заштиту законитости о учињеној повреди права на одбрану у жалбеном поступку. При томе се повреда права на одбрану у наведеном облику не може заснивати на томе што се предметним захтјевом доводи у питање валидност датих разлога у образложењу пресуде за одбијање наведених жалбених приговора као неоснованих. Налазећи да ни остале повреде закона на које се позивао бранилац осуђеног нису учињене, овај Суд је поднесени захтјев одбио као неоснован.

Предмет 80 0 П 057160 19 Рев – Опозив тестаментa, чланови 105 и 240 Закона о насљеђивању

Чињенице и ревизиони наводи

Тужитељице захтјевом траже да се утврди да верификована стара девизна штедња оставитељице не представља накнадно пронађену имовину већ да се ради о имовини која је расправљена у оставинском поступку који се водио након њене смрти. Расправљајући о овако постављеном тужбеном захтјеву првостепени суд је, полазећи од утврђења да претежан дио износа положеног код Б.б. потиче од старе девизне штедње оставитељице код П.б.С. – О.б.З., закључио да се ради о имовини која је правоснажно расправљена у оставинском поступку иза оставитељице и да то није накнадно пронађена имовина, ради чега је усвојио тужбени захтјев.

Другостепени суд је прихватио чињенична утврђења, али не и правне закључке првостепеног суда, изражавајући становиште да је оставитељица за живота располагала својом старом девизном штедњом на начин да је извршила верификацију исте, након чега на њеним штедним књижицама више није било положених средстава. Овај суд сматра и да је ирелевантно то што средства положена на рачун код Б.б. потичу од старе девизне штедње оставитељице код П.б.С., па је жалбе тужених усвојио и првостепену пресуду преиначио тако што је тужбени захтјев тужитељица одбио.

Тужитељице ревизијом побијају другостепену пресуду због погрешне примјене материјалног права.

Одлука

Основано се у ревизији наводи да је другостепена пресуда заснована на погрешној примјени материјалног права. Наиме, по оцјени овог Суда, неправилан је закључак другостепеног суда да је оставитељица за живота располагала новчаним средствима која је тестаментом оставила у наслијеђе тужитељицама. Наиме, верификација старе девизне штедње није располагање том штедњом већ законом прописан поступак који је сваки имаоца старе девизне штедње морао покренути како би сачувао ту штедњу. Дакле, то је нужан поступак који се спроводи по сили закона, без обзира на вољу имаоца штедње. Сходно томе, другостепени суд је погрешно примијенио одредбу члана 105 Закона о наслеђивању („Службени лист СР БиХ“ бр. 7/80 и 15/80; у даљем тексту: ЗН), према којој се касније располагање имовином сматра опозивом тестаamenta који је раније сачињен. Верификацијом старе девизне штедње оставитељица није опозвала тестамент којим је располагала том штедњом нити је верификована стара девизна штедња нова имовина која се разликује од оне која је постојала прије верификације. Средства старе девизне штедње су само након извршене верификације са штедне књижице пребачена на нови рачун који је оставитељица отворила у складу с одредбама Закона о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње („Службени гласник БиХ“ бр. 28/06 до 72/07). Сходно тим одредбама, верификација старе девизне штедње није располагање том штедњом (отуђење одн. преношење на друго лице) већ се ради о нужном законом прописаном поступку који има за сврху регистрацију свих имаоца ове штедње и њихових потраживања по том основу, а стара девизна штедња и након верификације остаје имовина имаоца те штедње. Оставитељица је имала обавезу да изврши верификацију своје старе девизне штедње, а обавезе државе према њој у погледу наведене штедње су се измириле путем обвезница на начин да су у одређеним временским размацама, по доспијећу обвезница на наплату, на њен новоотворени рачун безготовински уплаћивана средства. Оставитељица прије смрти није потрошила стару девизну штедњу нити је исту отуђила већ је та штедња само са њених девизних штедних књижица пренесена на нови банковни рачун који је иста отворила 2006. године.

Према томе, првостепени суд је правилно закључио да средства која се налазе на рачуну код Б.б. нису накнадно пронађена имовина будући да потичу од старе девизне штедње коју је оставитељица тестаментом завјештала друготужитељици. У вријеме доношења рјешења о наслеђивању знало се да је оставитељица прије смрти извршила верификацију старе девизне штедње коју је тестаментом оставила у наслијеђе друготужитељици и да су та средства положена на рачун код Б.б., па нису испуњене претпоставке да се поново расправља заоставштина оставитељице у смислу члана 240 став 1 ЗН-а. Подобност једне ствари да буде предмет наслеђивања цијени се с обзиром на стање у моменту отварања наслијеђа тј. у моменту делације. Чињенице утврђене у конкретном случају несумњиво упућују на закључак да је у моменту смрти оставитељица имала стару девизну штедњу коју за живота није потрошила нити пренијела на друго лице, већ је исту верификовала, па та штедња, која је само пребачена с једног рачуна на други, чини њену заоставштину која је била предмет тестаменталног наслеђивања и која је расправљена у правоснажно окончаном оставинском поступку.

Предмет 16 0 В 000345 19 Гж – Искључива надлежност у брачном спору, члан 89 став 2 Закона о рјешавању сукоба закона с прописима других земаља у одређеним односима

Чињенице и жалбени наводи

Првостепеним рјешењем призната је пресуда Основног суда у В.-С. (Савезна Република Њемачка), која је постала правоснажна с 29. септембром 2015. године, а којом је разведен

брак закључен између предлагача и противпредлагатељице, закључен 1980. године. Из образложења првостепеног рјешења слиједи да је оно засновано на чињеницама да противпредлагатељица није доставила одговор на приједлог за признање стране судске одлуке, да је страна судска одлука приложена у оригиналу уз овјерени превод и да је снабђена печатом правоснажности, те да су тиме испуњени услови за њено признање.

Првостепено рјешење жалбом побија противпредлагатељица због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, те предлаже да се жалба усвоји и побијана одлука укине и предмет врати истом суду на поновно одлучивање.

Одлука

Према мјеродавним одредбама Закона о рјешавању сукоба закона с прописима других земаља у одређеним односима („Службени лист СФРЈ“ бр. 43/82 и 72/82; у даљем тексту: ЗРСЗ), који се примјењује у Републици Српској на основу одредбе члана 458 Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“ бр. 58/03 до 61/13), искључива надлежност Суда Босне и Херцеговине има значење релативне сметње за признање стране судске одлуке донесене у брачном спору, ако су испуњени услови прописани одредбом члана 89 став 2 ЗРСЗ-а. Према одредби члана 89 став 2 ЗРСЗ-а, искључива надлежност Суда Босне и Херцеговине није сметња за признање стране судске одлуке донесене у брачном спору, ако то признање тражи тужени или ако то тражи тужилац, а томе се не противи тужени. У поступку у ком је донесена страна судска одлука чије се признање тражи, предлагач се налазио у процесноправном положају туженог, што значи да искључива надлежност Суда Босне и Херцеговине није сметња за признање стране судске одлуке. У случају када тужени тражи признање, тужилац из те парнице се томе не би могао противити јер је он свој пристанак на надлежност страног суда, и тиме на дерогацију надлежности Суда Босне и Херцеговине, очитовао подношењем тужбе страном суду.

Околност на које указује противпредлагатељица у жалби, да бивши брачни супружници нису ријешили питање утврђења и подјеле заједнички стечене имовине у Босни и Херцеговини, није законска сметња због које се страна судска одлука не би могла признати (одредбе чланова 88–91 ЗРСЗ-а). Према томе, жалбени наводи противпредлагатељице нису основани и не доводе у питање законитост и правилност првостепеног рјешења којим је призната страна судска одлука.

Предмет 11 0 У 018817 17 Увп – Претварање права располагања на некретнинама у државној својини у право својине, члан 324 став 3 Закона о стварним правима

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање пресуде

Побијаном пресудом одбијена је као неоснована тужба против оспореног акта којим је одбијена жалба тужиоца изјављена против првостепеног рјешења којим се претвара право располагања на некретнинама у друштвеној својини – означеним као к.ч. број 360/1 (н.п. 421), уписана у з.к. ул. број 200 к.о. В., друштвена својина, с правом располагања РО „К.“ 3., ООУР С. – у право својине, те се одређује да ће након правоснажности овог рјешења првостепени орган на наведеним некретнинама извршити укњижбу права својине у корист Општине Л. са 1/1 дијела. У образложењу те пресуде наводи се да је у поступку који је претходио доношењу оспореног акта утврђено да су испуњени услови из члана 324 став 3 Закона о стварним правима („Службени гласник РС“ бр. 124/08, 58/09 и 95/11; у даљем тексту: ЗСП), јер је предметно земљиште укњижено као друштвена својина, а до ступања на снагу закона није

постало својина другог лица и да уписани носилац права располагања РО „К“ З., ООУР С. нема правног сљедника у Републици Српској, већ у Републици Хрватској, гдје је сада организован као „К.“ д.д. З.

Захтјевом за ванредно преиспитивање те пресуде тужилац оспорава њену законитост наводећи да је нижестепени суд погрешно тумачио одредбу члана 324 ЗСП-а, јер та одредба захтијева услове који у конкретном случају нису испуњени, а то је да је носилац тог права престао да постоји и да нема правног сљедника, што се на њега не односи.

Одлука

Предметни захтјев се темељи на одредби члана 324 став 3 ЗСП-а. У конкретном случају, неспорно је да уписани носилац права располагања РО „К.“ З., ООУР С. није регистрован на територији Републике Српске, те из чињенице да је предметно земљиште укњижено као друштвена својина и да до дана ступања на снагу овог Закона није постало својина другог лица произлази да су испуњени услови из одредбе члана 324 став 3 ЗСП-а да се право својине на тим некретнинама утврди у корист Општине Л. Чињенице на које указује тужилац у вези погрешног тумачења одредбе члана 324 став 3 ЗСП-а су без основа с обзиром да се постојање уписаног носиоца права и правног сљедника утврђује и веже за територију Републике Српске гдје се и налази некретнина која је предмет захтјева. То што је његов сљедник регистрован на територији Републике Хрватске, и то сада као „К.“ д.д. З., не значи да му припадају права на некретнини на територији неке друге државе, посебно не по наведеном правном основу. Правилно се у оспореном акту и побијаној пресуди закључује да чињеница да је тужилац поднио захтјев за промјену уписаног носиоца права на предметним некретнинама није од утицаја на одлучивање у овом поступку, с обзиром да тужилац није организован на територији Републике Српске. Како ни остали наводи захтјева нису од утицаја на одлуку, по оцјени овог Суда, правилно је одбијена тужба против предметног оспореног акта, ради чега је и наведени захтјев одбијен.

Предмет 12 0 У 006201 17 Увп – Привремено одузимање предмета, члан 66б) став 1 Закона о трговини

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање пресуде

Из података списка произлази да је тужилац заустављен од стране Граничне полиције БиХ, да је приликом прегледа возила утврђено да се у возилу налази одређена количина цигарета без доказа о поријеклу истих и без рачуна о плаћеној роби, па је тржишни инспектор извршио привремено одузимање робе према спецификацији сачињеној у потврди о привременом одузимању робе, те је након тога донио рјешење којим се привремено одузима наведена роба до окончања управног поступка. Оспореним актом је одбијена жалба тужиоца, а побијаном пресудом је уважена тужба и поништен оспорени акт. Уважавање тужбе образложено је разлосима да у конкретном случају није стечен законски основ за привремено одузимање робе од тужиоца јер тужилац нема регистровану дјелатност за бављење трговином, па самим тим ни статус трговца у смислу чланова 1 и 2 Закона о трговини („Сл. гласник РС“ бр. 6/07 до 106/15; у даљем тексту: ЗТ), па да ради тога није ни могао извршити повреду одредбе члана 48 став 2 тог Закона, те да ни инспекцијски орган стога није имао овлашћење за привремено одузимање робе на основу члана 66б) став 1 тачка 1. ЗТ-а.

Захтјевом за ванредно преиспитивање те пресуде тужени побија њену законитост због повреде закона и прописа о поступку која је могла бити од утицаја на рјешење ствари и предлаже да

се побијана пресуда укине и предмет врати на поновно суђење. Истиче да према утврђеним чињеницама, које тужилац није оспорио, произлази да је исти поступио супротно члановима 2 и 48 став 2 ЗТ-а, те да је на основу одредбе члана 66б) став 1 тачке а) и б) истог Закона инспектор овлашћен и дужан привремено одузети, односно заплијенити робу намијењену промету до завршетка управног поступка.

Одлука

По оцјени Врховног суда Републике Српске побијана пресуда није правилна. Наиме, тачно је запажање нижестепеног суда да тужилац нема статус предузетника, нити својство трговца у смислу члана 2 Закона јер нема регистровану дјелатност за обављање трговачке дјелатности. Међутим, оvdје је кључно питање да ли је тужилац извршио куповину наведене робе и вршио њен превоз за своје потребе или је та роба била намијењена за даљу продају „на црном тржишту“, па уколико је роба била намијењена за даљу продају „на црном тржишту“, а пошто тужилац не обавља трговинску дјелатност да би исту могао продавати у регистрованој радњи, онда је тржишни инспектор био овлашћен у смислу члана 66б) став 1 тачка а) ЗТ-а да привремено изврши одузимање робе до окончања управног поступка. С обзиром да наведену робу није пратила вјеродостојна документација, а прије свега мисли се на рачун о купљеној роби, то је тржишни инспектор с обзиром на количину цигарета које је превозио тужилац – а радило се о 26 боксова и 54 кутије цигарета – по оцјени овог Суда, правилно закључио да се не ради о роби намијењеној за личне потребе већ о роби намијењеној за даљу продају „на црном тржишту“. Стога је неправилан закључак нижестепеног суда у побијаној пресуди да тржишни инспектор није имао овлашћење за одузимање наведене робе.

Такође је неправилно елаборирање нижестепеног суда да се управни поступак по одредбама ЗТ-а не може водити против лица која немају статус трговца у смислу чланова 1 и 2 тог Закона, јер се управни поступак води против оног лица које је учинило повреду одредаба одређеног закона, а оvdје је ријеч о повреди ЗТ-а, будући да тужилац није располагао документацијом на основу које би се идентификовали поријекло, цијена и продавац наведене робе. Зато је правилно запажање туженог да надлежна инспекција врши контролу не само легалног промета робе, већ и нелегалног промета, а оvdје је ријеч о нелегалном промету робе будући да робу није пратила документација потребна за њен превоз. Надлежност тржишног инспектора одређена је одредбама члана 66 б), в) и г) ЗТ-а, па не стоји закључак нижестепеног суда у побијаној пресуди да тржишни инспектор није био надлежан за поступање у конкретном случају и да је његова обавеза била да предмет уступи другом органу. Како је у поступку који је претходио доношењу првостепеног рјешења и оспореног акта утврђено да је тужилац превозио робу (цигарете) у количини која превазилази личне потребе, а да при томе није имао фискални рачун о купљеној роби, нити другу вјеродостојну документацију, то је правилно од стране првостепеног органа извршено привремено одузимање робе до окончања управног поступка, па се супротни наводи истакнути у побијаној пресуди не могу прихватити као основани. Ради наведеног предметни захтјев је уважен, а побијана пресуда преиначена на начин да је тужба против оспореног акта одбијена као неоснована.